

LEN ORAIN ETA BETI

Joan den asteko idazlanaren jarraipena duzu gaurko au, irakurle. Esan ganuen, len, orain, eta beti, Iruña dela gure Uri Nagusiaren izen bakarra. Izan ere, ezin izango duzu euskaldunen ezpainetatik sekulan "Iruña"rik entzun, ezta izen oker ori gure toponimian edo gure dokumentu idatzietan aurkitu. IRUÑA beti.

Eta Nāparroa'ko eta Gipuzkoa'ko Goierri'n eta baita Bizkai'ko puska aundi batean ere, gure fonetikaren araura, "IRUÑE". Ori orde fonetika utsa besterik ez dela badakigu. Era berean esan oi dire "zurie", "mendie", "ardie"... , bana itz oien nominatibu-era, ots, itz oien izena "zuria" "mendia", "ardia" direla badakigu.

Berdin, "Iruña"ri buruz; gure erriak "IRUÑE" esango du, baña fonetika-kontuak aparte, naiz jende ikasia izn ez, barren euskalsenaz badaki itz orren nominatibu-era, edo berdin dena, itz orren izena "Iruña" dela. Orregatik, "iruñarra" esango diote beti Iruñe'ko gizakume bati.

Iruna'koek, bere buruari, "iruñeseme" esan izan diote. Iñoi ez "iruñeseme", naiz izen au izketarako errezagoa izan, eta, jakiña, askoz ere gutxiago esan izan diote "iruñeseme".

Bada Araba'n ere "Iruña" bat. Itzal aundiko gaztelua erromatekoan. "Beleia" izen-ipiñi zioten erromatarrek. Baiñan "Iruña" ez zaio sekulan esan. "Iruña" beti. Orregatik, "Iruña" baldar ori, nazkagarri zaku jaiotzetik euskaldunak garanoi.

Toki-izenetan, eta baita abizenetan ere "iruña" eta "iruñe" agertzen zaizkigu; ez orde sekulan "iruña". "Iruña" bera, abizena ere bada, Araba'n Nāparroa'n eta Gipuzkoa'n. "Iruña" zuan abizen, 1318'tik-1521'ra Elkano'rekin munduari lenengo bira eman zion mariñel batek.

"Iruñaga", Bedaio'ko auzo baten izena dugu. Eta Amezketan eta Tolosa'n ere badira izen ortako bi base-ri.

Jarrai nezake, Nāparroa, Gipuzkoa eta Araba'tik jasotako izn geiago eta geiago adigarritzat aipatuz. Ez da bearririk, "Iruña" bat bakarrik ez bait zaku agertuko.

Asarre dugu Amatiño Jaurlaritzak ontan eskua sartu duelako. Ez ote du Nāparroa'ko Jaurlaritzak bere Uri Nagusiaren izena zer izan bear dun erabakitze eskubiderik? Euskaltzaindiak "Iruña" artu omen zuen ontzat! Ta zer? Zerbait izetekotan, ori bera izango litzeke "Iruña" gaitzesteko arrazoi naikoa.

Lekuona'tar Imanol lendakaritzatik ain era lotsagarrian bota zuten gero, asko ta aundiak bait dire Euskaltzaindiak egindako okerkeri mardulak.

Gañera, Nāparroa'ko Jaurlaritza ez dago Euskaltzaindiaren serbitzura; bere erriaren serbitzura dago,

eta Nāparroa'ko Jaurlaritzak jakin du bere erriak bere Uri Nagusiari, atzo, gaur eta beti, Iruña deitu diola; beñere ez "Iruña".

Ederki egin du berak oraingo ontan Nāparroa'ko Jaurlaritzak. Eta, Amatiño el-batuazaleak arazo ontara sartu nai digun Euskaltzaindiari-buruz, zillegi bezaigu beste zerbait esatea:

Nāparroa'ko Jaurlaritzak zerbait gaizki egiten ba'du, euskaldunen borondatea ostikatzuz euskera ondatzen ari den Euskaltzaindi zori-gaiztozko orri bakarrik orrenbeste milloika ta milloika diru ematea dela. Badira Euskalerrian diru ori jasotzeko eskubide eta arrazoi geiago duten erakundeak, egiazko euskeraren alde dagien lanari so egiten ba'diogu: Euskerazaintza Erri-Akademia adibidez, eta Euskerazaleak.

Erakunde auek Nāparroa'ko jaurlaritzaren laguntzarik gabe gelditzea, ez al da zuzentasun ororen aurkako gauza? Orrela beintzat iruditzen zaku guri.

Nāparroa'ko Uri Nagusiaren izenari-buruzko erabakia Iruña'ko Udalak artu izatea nai zuen Amatiño'k.

Zergatik? Iruña'ko Udalean atxebetarrak sarturik daudelarik, auek denak, oiuka, el-batuazaleek sortutako "Iruña"ren alde jeikiko zirelako.

Zergatik? Atxebetarren elburua, beren nagusi den ETA'ren esanera, Euskalerrian al den iskamillik geiena sortuz, "iraultzarako giroa prestatzea" delako. Orixe bera da, sortu zutenen asmo makurrean, elbatua beraren izeteko arrazoi ere: iskamilla sortzea: "kontradikzioak" sortzea, beraien izkeraz.

"Razón lingüística" izen omen zen Euskaltzaindiak "Iruña" onartzeko erabilli zuen arrazoi, eta "razón política" izen omen da "Iruña" ontzat artzearen alde Nāparroa'ko Jaurlaritzak erabilli duena.

Ñik ez dakit Jaurlaritzak zer arrazoi erabilli duen, baiñan bai, badakit, bere arrazoi ori oraingoan "razón lingüística" orekin bat egiñik datorrela. Izkuntzitiaren aldetiko arrazoi guztiak, denak!, "Iruña"ren aurka eta "Iruña"ren alde bait daude.

Baña Amatiño'k dionez, "Iruña"ren alde jarraitzeko "razón lingüística" oro berena dutela uste omen dute Euskaltzaindikoek. Mesede koxkorra egiten die ori esanez Amatiño'k.

Uste ori oso-osoa ustela delako, tontotzat uzten bait ditu.

Kontuz! Ñik ez diet euskaltzaindi "tonto" deitu. Ñik, Amatiño'ren itzek beren baitan izkutaturik daramakiten ondorio beltz ori, argira atera besterik ez dut egin.

Latiegi'tar Bixente
"Diario de Navarra"n argitaratua (1991-otsailak, 11)